

Remissvar
Socialdepartementet

Dnr
S2024/02643

Yttrande över betänkandet SOU 2023:53 En ändamålsenlig arbetsskadeförsäkring – för bättre ekonomisk trygghet, kunskap och rättssäkerhet

Sammanfattning

Sveriges Lärare har tagit del av utredningen och välkomnar i huvudsak utredningens förslag. Genomförs förslagen och efterlevs utredningens intentioner finns förutsättningar för en mer rättssäker tillämpning och att fler kommer kunna ta del av arbetsskadeförsäkringen. Vi vill lyfta några av förslagen som vi ser som särskilt betydelsefulla:

- att grundkraven ändras så att det blir lättare att uppfylla kravet på en varaktig inkomstförlust
- att undantaget för skador orsakade av vissa psykosociala faktorer avskaffas
- att undantaget vid smitta ska avskaffas
- att principen om att de försäkrade omfattas i sitt befintliga skick förtydligas så att sjukdomar, anlag med mera inte ska kunna vägas in som konkurrerande faktorer i arbetsskadeprövningen

Sveriges Lärare synpunkter

- Mycket bra att undantaget vid smitta tas bort men det behöver gälla retroaktivt. Förslaget måste utformas så att även de som ådragit sig arbetsskada på grund av covid-19, under perioden april 2022 och fram till ikraftträdandet av nu aktuellt förslag, kan omfattas. På grund av att covid-19 inte längre klassas som en samhällsfarlig sjukdom kan andra yrkes-grupper än de som arbetar i omvårdande yrken inom hälso- och sjukvården, till exempel lärare, inte få arbetsskadeersättning på grund av covid under denna period.
- Det behöver ges en möjlighet till uppräknings av livräntan i de fall lönenivåerna i det ursprungliga yrket ökar mer än snittet på arbetsmarknaden.

Bakgrund

När Sveriges Lärare undersöker arbetsmiljön för våra medlemmar ser vi att den utmärker sig negativt med höga krav såsom arbetsmängd och stor komplexitet i uppdraget, samtidigt som lärarens autonomi i yrket minskat och graden av kontroll gått ned. Många lärare upplever dessutom ett bristande stöd både materiellt och personligt från sin ledning.

Detta är komponenter som tillsammans orsakar ohälsa om exponeringen är långvarig. Sjuktalet är höga särskilt för psykiska diagnoser och lärare ligger i topp bland de yrkesgrupper som drabbas av till exempel utmattningssyndrom, en diagnos som kan ge lång sjukfrånvaro och ofta permanent nedsättning av arbetsförmåga.

Denna bild framkommer även i de arbetsmiljöundersökningar som tas fram av SCB och statistik från Arbetsmiljöverket och AFA-försäkring.

Samtidigt som ingen förbättring, eller snarare en försämring av arbetsmiljön kan synas, ser vi precis som utredarna hur antalet beviljade arbetsskador på grund av arbetssjukdom ligger på en mycket låg nivå. Trösklarna för att få ta del av försäkringen är för höga och därför är utredningens förslag mycket välkomna. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter att få tillgång till arbetsskadeförsäkringens förmåner. Då krävs det att utformningen är träffsäker och ger förutsättningar för en rättssäker tillämpning.

Erfarenheterna från Coronapandemin visade också med all tydlighet att arbetsskaderegelverket när det gäller smitta behöver reformeras.

Följande redogör för Sveriges Lärares synpunkter på valda delar av utredningens förslag

Förslag: *Varaktighetskravet kortas från ett år till 180 dagar och förenas med en karenstid på 180 dagar.*

Sveriges Lärare tillstyrker förslaget. Olika typer av psykiska diagnoser är den vanligaste formen av arbetssjukdom för de yrkesgrupper som Sveriges Lärare organiserar. Dessa diagnostyper är vanliga inom kvinnodominerade så kallade kontaktyrken. Sveriges Lärares erfarenhet är att det ofta är svårt att uppfylla det nuvarande varaktighetskravet för denna typ av sjukdomar. En karens på 180 dagar gör det också tydligare när en livränteansökan kan göras.

Förslag: *Det förändrade varaktighetskravet kompletteras med en fast prövotidpunkt.*

Sveriges Lärare tillstyrker förslaget. En fast prövotidpunkt kan fånga upp de som av olika anledningar inte haft kunskap om möjligheten att ansöka om livränta om en långvarig sjukdom beror på förhållanden i arbetet.

Förslag: *Kravet på inkomstförlust om minst en fjärdedels prisbasbelopp avskaffas.*

Sveriges Lärare har inget att erinra mot förslaget.

Förslag: *Arbetsmarknadsbegreppet vid bedömningen av inkomst efter skada ska preciseras och regleras i lagtexten. Detta arbetsmarknadsbegrepp ska enligt förslaget vara "sådant förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden".*

Sveriges Lärare tillstyrker förslaget. Det är bra att detta klarläggs.

Förslag: *Äldre regler som harmonieras med äldre regler inom sjukersättningen.*

Sveriges Lärare har inget att erinra mot förslaget.

Förslag: *Utökade möjligheter till omprövning vid ändrade förhållanden.*

Sveriges Lärare har inget att erinra mot förslaget men vill också att det införs en möjlighet att kunna ompröva en livränta i det fall inkomsterna i det ursprungliga yrket ökar mer än indexeringen. Detta går i dag att göra i försäkringar som utgår från skadeståndsrätten, till exempel trafikförsäkringen och den kollektivavtalade arbetsskadeförsäkringen TFA/TFA-KL. En livränta värdesäkras då över tid jämfört med livräntan från Försäkringskassan. Om taket i försäkringen höjs, vilket i grunden är bra, missas denna möjlighet till omprövning för en stor del av Sveriges Lärares medlemsgrupper.

Förslag: *Förslaget om utökade möjligheter att fastställa rättvisande livränteunderlag.*

Sveriges Lärare har inget att erinra mot förslaget.

Förslag: *Arbetskadelivränta ska årligen räknas om med förändringen i inkomstindex. Det särskilda talet ska därmed slopas.*

Sveriges Lärare har inget att erinra mot förslaget. Förslaget är rimligt. Det kan dock vara förvirrande med olika typer av indexering dels gentemot den kollektivavtalade försäkringen TFA/TFA-KL, dels gentemot andra socialförsäkringar.

Utredningen lyfter också att inkomstindexering bör kunna minska problemet med indragningar och återkrav av livränta som förekommer bland försäkrade som har en mellanskillnadslivränta. Detta är mycket önskvärt om det får den effekten. Återkrav har blivit vanligare och det kan handla om stora summor som helt kan radera en enskild individs ekonomi. Regelverket är snårigt och inte så lätt att hålla koll på. Sveriges Lärare har haft flera ärenden med stora återkrav.

Förslag: *Taket för livränteunderlaget ska höjas från 7,5 prisbasbelopp till 7,5 inkomstbasbelopp. Takhöjningen ska införas för försäkrade med nybeviljad livränta respektive efterlevandelivränta från och med tidpunkten för ikraftträdandet. Nuvarande tak på 7,5 prisbasbelopp ska fortsatt gälla försäkrade som beviljats livränta respektive efterlevandelivränta före tidpunkten för ikraftträdandet.*

Sveriges Lärare tillstyrker förslaget. En höjning av taket gör att det blir en bättre fördelning av kostnader mellan staten och de kollektivavtalade försäkringarna.

Förslag: *Den helhetsbedömning som ska göras vid en arbetsskadeprövning enligt dagens regelverk ska ersättas med en bedömning i fyra led. Innebörden av dessa led ska klargöras i lagtexten.*

Sveriges Lärare har inget att erinra mot förslaget. Om detta leder till en ökad tydlighet och rättssäkerhet vid arbetsskadeprövningen är det välkommet.

Förslag: *En definition av vilken skada som ska prövas som arbetskada ska införas i lagtexten. Skadan som ska prövas som arbetskada är den skada som kan ge den försäkrade rätt till förmån om skadan godkänns som arbetskada. Har den försäkrade fått flera diagnoser för samma symptom eller om diagnos helt saknas ska arbetsskadeprövningen utgå från den diagnos som sannolikt förklarar de symptom som kan ge den försäkrade rätt till ersättning.*

Sveriges Lärare har inget att erinra över förslaget.

Förslag: *Det är den exponering i arbetet, eller vid olycksfall under färd till och från arbetsstället, som den försäkrade sannolikt varit utsatt för som ska ligga till grund för bedömningen av vad som utgjort skadlig inverkan i arbetet och sambandsprövningen.*

Sveriges Lärare har inget att erinra mot förslaget.

Förslag: *Olycksfall vid färd till eller från arbetsstället ska även fortsättningsvis anses utgöra en del av arbetsskadebegreppet. I stället för att anges i en särskild bestämmelse ska denna typ av olycksfall anges tillsammans med övriga former av arbetskada i den bestämmelse som beskriver arbetsskadebegreppet.*

Sveriges Lärare har inget att erinra mot förslaget.

Förslag: *Bedömningen av skadlig inverkan ska utgöra ett separat led i arbetsskadeprövningen. Kravet för att en faktor ska bedömas innebära skadlig inverkan ska vara att det ska finnas tillräcklig kunskap för att det ska vara sannolikt att faktorn kan orsaka eller försämra en sådan*

skada som definieras i första ledet. Kravet på skadlighetsprövningen och det beviskrav som därvid ska gälla ska kodifieras i lagtexten.

Sveriges Lärare har inget att erinra mot förslaget.

Förslag: Den individuella sambandsbedömningen ska göras i ett separat led. Beviskravet för att en skada ska anses orsakad av skadlig inverkan i arbetet ska vara övervägande skäl. Principen om befintligt skick ska förtydligas och kodifieras i lagtexten. Vid den individuella sambandsprövningen ska den försäkrades andra sjukdomar, anlag och därmed jämförliga förhållanden inte få vägas som skäl mot sambandet med arbetet och det ska beaktas om den försäkrade med hänsyn till sitt fysiska och psykiska tillstånd har varit särskilt sårbar för den skadliga inverkan i arbetet. För att en faktor ska kunna anses utgöra en konkurrerande faktor ska samma kunskapskrav ställas som för att en faktor ska anses utgöra skadlig inverkan i arbetet.

Sveriges Lärare har inget att erinra och tillstyrker särskilt att principen om befintligt skick ska förtydligas och kodifieras i lagtexten.

Ett klarläggande av vad ”befintligt skick” är, skulle också kunna bidra till det förebyggande arbetsmiljöarbetet genom att arbetsskadeprövningarna då på ett tydligare sätt kan visa på de faktiska riskerna i arbetet utifrån vad som är skadligt för den enskilde, i stället för den genomsnittlige arbetstagaren.

En viktig princip i arbetsmiljölagen är just den om att arbetet ska anpassas till individens förutsättningar. Att vara försäkrad i befintligt skick ska då vara en grundläggande förutsättning.

Vi står inför stora utmaningar med kompetensförsörjning inom förskola och skola och samhället kommer behöva varenda lärare. Att då kunna arbeta även med olika sårbarheter blir en viktig del i att klara detta.

Förslag: Ett arbetsskaderåd ska bildas för att sammanställa väl utbredda uppfattningar om arbetsmiljöns betydelse för sjukdom bland professioner med relevanta specialistkunskaper. Rådet ska vara fristående.

Sveriges Lärare har inget att erinra mot förslaget. Sveriges Lärare vill särskilt tillstyrka att arbetsmarknadens parter ska få insyn i arbetet med kunskapssammanställningarna och kunna lämna bidrag till dess innehåll.

Förslag: Undantaget för vissa psykiska och psykosomatiska skador ska avskaffas. Det generella arbetsskadebegreppet ska därmed gälla även vid psykiska och psykosomatiska skador oavsett vilken typ av exponering som har varit orsak till skadan.

Sveriges Lärare tillstyrker förslaget. En skada som uppkommer av till exempel långa konflikter som gränsar till mobbing avfärdas ibland med hänvisning till undantaget. Sveriges Lärare har haft ett flertal ärenden där depression och utmattningssyndrom ej godkänts som arbetsskada med hänvisning till undantagen.

En skada som uppkommer på arbetsplatsen ska självklart omfattas av det generella arbetsskadebegreppet. Det är också en fråga om rättssäkerhet eftersom bedömningarna varit olika i handläggningen av ett ärende.

Förslag: *Undantaget för skador som har framkallats av smitta ska avskaffas. Det generella skadebegreppet i arbetsskadeförsäkringen ska därmed gälla även för skador som uppkommer till följd av smitta.*

Sveriges Lärare tillstyrker förslaget. Förskollärare och Lärare hörde till de yrkesgrupper som under pandemin var tvungna att vara på sitt arbete. Trots, oftast otillräckliga, smittskyddsåtgärder så exponerades flera av Sveriges Lärares yrkesgrupper för viruset. Ett antal insjuknade också med långa sjukskrivningstider och några har fortfarande symptom som sätter ner arbetsförmågan. Att i denna situation veta att det fanns ett undantag i regelverket för smitta var frustrerande och det väckte också ilska och oro hos de drabbade. För att omfattas av arbetsskadeförsäkringen krävdes i princip att smittan skett på ett laboratorium eller en vårdinrättning under omvårdnad av smittad patient.

Regelverket ändrades, i april 2022, så att undantaget för smitta togs bort för alla arbetstagare om smittan gällde en samhällsfarlig sjukdom. Det skulle även gälla retroaktivt. Samtidigt som denna regelförändring gjordes ändrades klassificeringen av Covid-19 till att inte längre vara samhällsfarlig. Det innebär att en anställd som smittas på jobbet av covid-19 och som sedan drabbas av lång sjukfrånvaro och symptom som sätter ner arbetsförmågan inte kan få detta godkänt som arbetsskada efter april 2022.

Sveriges Lärare anser därför att förslaget ska gälla retroaktivt. Förslaget måste utformas så att även de som ådragit sig arbetsskada på grund av covid-19, under perioden april 2022 och fram till ikraftträdandet av nu aktuellt förslag, kan omfattas.

Förslag: *Det saknas tillräckliga skäl för att utvidga eller inskränka arbetsskadeförsäkringens skydd för olycksfall som inträffar utanför den ordinarie arbetsplatsen. Det skydd som finns enligt gällande rätt är väl avvägt.*

Sveriges Lärare har inget att erinra över förslaget.

Stockholm, 17 januari 2024

Sveriges Lärare

Åsa Fahlén
Förbundsordförande

Hans Flygare
Ombudsman Arbetsmiljö, Socialförsäkringar